

Landschapsbeheer Drenthe

Directie/bestuursverslag 2022

26 mei 2023

1.	Inleiding.....	4
2.	Algemene informatie	5
	a. Statutaire naam, vestigingsplaats en rechtsvorm.....	5
	b. Doelstelling, visie, beleid en strategie i.r.t. belangrijkste activiteiten.....	5
	c. Juridische structuur	5
	d. Directie en bestuur.....	6
	e. Statutenwijzigingen.....	6
3.	Activiteiten en resultaten	7
	a. Provinciale prestatieafspraken (basistaken).....	7
	Beschikking boekjaarsubsidie	7
	Toelichting per onderdeel.	7
	b. Overige projecten.....	13
	Thema bodem en bomen	13
	Thema aardkunde, erfgoed en cultuurhistorie.....	15
	Thema landschap	16
	Thema biodiversiteit	17
	Thema natuur inclusieve landbouw.....	20
	c. Resultaten (kerndata).....	21
	d. Communicatie	23
4.	Financiën	24
	a. Realisatie ten opzichte van de begroting	24
	Basistaken.....	24
	Overige projecten	25
	b. Financieel organisatieresultaat.....	26
	Toelichting op het financieel resultaat.....	27
5.	Financieel beleid	27
	a. Methoden fondsenwerving en besteding	27
	b. Beleid m.b.t. omvang en functies van reserves en fondsen	29
	c. Beleggingsbeleid	29
	d. Vergoedingen voor vrijwilligers	29
6.	Personeel.....	31
	a. formatieomvang.....	31
	b. functiehuis	31
	c. organisatiestructuur	31

Strategisch team, zelfsturing versus aansturing	32
Teamplannen	32
Team streekbeheer	32
Team projecten	33
Team Organisatie en Ondersteuning (O&O).	33
ARBO	33
7. Informatie mbt directie/bestuur en Raad van Toezicht	35
a. Taak en werkwijze van de directie/bestuur en Raad van Toezicht	35
b. Bezoldigings- en vergoedingenbeleid.....	35
c. Wijze van benoeming raad van toezicht en zittingsduur leden.....	35
d. Hoofd- en nevenfuncties leden van Raad van toezicht	36
e. Relevante nevenfuncties directeur/bestuurder	37
8. Verslag toezichthoudend orgaan	38
a. Wijze waarop toezicht is gehouden op de strategie en prestaties	38
Profielschets Raad van Toezicht	38
RVT vergaderingen.....	38
Strategische dossiers.....	38
9. Toekomstparagraaf	40
a. Begroting komend boekjaar	40
b. Geplande besteding middelen (programma's en activiteiten)	40
c. Beoogde resultaten	41
d. Speerpunten 2023.....	41

1. Inleiding

Het meest opvallende in het boekjaar 2022 is wel de grote investering die gedaan is in de uitbreiding van de bemensing van de organisatie.

Eind 2021 bestond de formatie uit 19 mensen (16,85) FTE. Per 31-12-2022 uit 27 mensen 21,3 FTE).

Deze uitbreiding was vooral noodzakelijk om de grote hoeveelheid projecten te kunnen uitvoeren, en geheel in lijn met de gekozen koers in het meerjarenbeleidsplan 2022-2024.

Die koers hield in dat naast het voortzetten van het goed lopende streekbeheer ook het organisatieonderdeel projecten verder zou worden ontwikkeld en ingericht.

In maart 2022 is het meerjarenbeleidsplan met deze koers vastgesteld.

De gekozen structuur van de drie teams is in 2022 geëvalueerd en door het ST (Strategisch Team) en de PVT opnieuw als een goede keuze beoordeeld.

In 2022 is de bemensing van de teams op orde gebracht, waarbij er vooral sprake was van goed inwerken van de nieuwe collega's.

Voor veel mensen is het werken in de natuur en de buitenlucht een hele waardevolle en gezonde vrijetijdsbesteding. Het herstel van de resultaten van het vrijwilligersnetwerk is in 2022 verder voortgezet. In de paragraaf Resultaten wordt dit nader aangegeven.

De grotere projecten voorkomend uit de Agenda Boer Burger Natuur Drenthe en de twee projecten Nationale Parken nieuwe stijl zijn in 2022 gestart. Met name bij de BBND projecten was de start moeizaam, omdat de financiële middelen voor de projecten nog onvoldoende beschikbaar waren gesteld en langer tijd onduidelijk bleven. De politieke en maatschappelijke discussie rondom de stikstofproblematiek was daar voor een belangrijk deel debet aan.

Landschapsbeheer Drenthe heeft zich in de stikstofdiscussie voorzichtig en vooral verbindend opgesteld. Wij onderschrijven de noodzaak van het herstel van biodiversiteit. Daarvoor is onder meer een grote transitie in de vorm van produceren en consumeren van voedsel nodig. De overheid moet dat proces goed faciliteren en de agrarische ondernemers daarvoor de juiste instrumenten en middelen geven. In overleg met de provincie is besloten dat de Boer Burger Natuur Drenthe projecten vanwege de vertragingen in de opstart met een jaar worden verlengd.

De inhoudelijke en financiële informatie worden in de betreffende paragrafen nader toegelicht.

2. Algemene informatie

De in dit directie/bestuursverslag en de jaarrekening vermelde informatie wordt de Richtlijn 650¹ gevolgd. Waar relevant is de informatie rechtstreeks overgenomen uit de Statuten en/of uit het meerjarenbeleidsplan van de Stichting. Voor uitgebreidere informatie wordt dan ook verwezen naar deze stukken.

De RJ 650 richtlijn is specifiek voor Fondsenwervende organisaties, de RJ 640 is van toepassing op organisaties-zonder-winststreven. Landschapsbeheer Drenthe valt in die laatste categorie. Toch is de RJ650 methodiek gevolgd. Landschapsbeheer Drenthe maakt deel uit van het samenwerkingsverband LandschappenNL. Dit is een samenwerkingsverband van de zelfstandige Provinciale organisaties Landschapsbeheer en de (eveneens zelfstandige) Provinciale Landschappen met een gezamenlijk landelijk bureau. De Landschappen zijn, in tegenstelling tot de landschapsbeheerorganisaties, wél fondsenwervende instellingen. Tussen de organisaties is afgesproken dat de jaarrekeningen allen conform richtlijn RJ650 zullen worden opgemaakt om de onderlinge vergelijking eenvoudiger te maken.

a. Statutaire naam, vestigingsplaats en rechtsvorm

De Stichting Landschapsbeheer Drenthe staat vanaf 05-10-2007 onder nr. 04088219 ingeschreven bij de KvK met als vestigingsplaats Assen.

b. Doelstelling, visie, beleid en strategie i.r.t. belangrijkste activiteiten

De stichting stelt zich ten doel²:

Bij te dragen aan de zorg voor het Drentse (cultuur)landschap door het initiëren, stimuleren, coördineren, doen uitvoeren en uitvoeren van landschapsecologisch en cultuurhistorisch verantwoorde werkzaamheden. Daarbij staat herstel, behoud, aanleg en duurzame ontwikkeling van waardevolle landschapselementen centraal en worden naar vermogen mensen ingeschakeld die een zwakke positie op de arbeidsmarkt innemen.

Zelfwerkzaamheid en (vrijwillige) inzet door bewoners(groepen), en grondeigenaren wordt daarbij gestimuleerd en ondersteund.

In de afgelopen jaren is in het kader van betrokkenheid van bewoners ook meer ingezet op educatie en onderzoek en op de aardkundige waarden, die immers letterlijk het fundament onder het hedendaagse cultuurlandschap vormen.

LBD is een projectenorganisatie. De effectiviteit en efficiency wordt gewaarborgd door de projectmatige werkwijze en verantwoording aan de opdrachtgevers.

Het beleid is vastgelegd in het meerjarenbeleidsplan (MJBP).

c. Juridische structuur

De organisatievorm is een zelfstandige Stichting (zonder winstoogmerk.)

De Stichting werkt landelijk samen in een samenwerkingsverband LandschappenNL.

¹ Zie: <https://www.goededoelennederland.nl/>

² Conform de statuten

d. Directie en bestuur

Het bestuur van de stichting bestaat uit één persoon (directeur/bestuurder). Het bestuur staat onder toezicht van de Raad van Toezicht. Taken, rollen en bevoegdheden van directie, bestuur en Raad van Toezicht zijn vastgelegd in de algemene Statuten en het directiestatuut. In hoofdstuk 7 is de samenstelling van de Raad van Toezicht nader aangeduid.

e. Statutenwijzigingen

De oorspronkelijke statuten betreffen de oprichting van de Stichting per 5 oktober 2007.

Er heeft een statutenwijziging per 4 april 2013 plaatsgevonden, dit betreft de omzetting naar Raad van Toezichtmodel.

3. Activiteiten en resultaten

a. Provinciale prestatieafspraken (basistaken)

Beschikking boekjaarsubsidie

Landschapsbeheer Drenthe valt onder de Algemene Subsidie Verordening (ASV) van de Provincie. Deze verordening schrijft voor dat jaarlijks de Provincie een Programma van Eisen (PvE) opstelt, met een beschikbaar budget, op basis waarvan LBD een offerte met te leveren prestaties maakt. De door de provincie goedgekeurde offerte wordt vastgelegd in een beschikking en is daarmee de “Provinciale Prestatieafspraken”, ook wel “Basistaken” genoemd.

Onder de verzamelterm Streekbeheer wordt een aantal basistaken onderscheiden waaraan zowel de provincie als de gemeentes financieel gelijkwaardig bijdragen. In samenhang met de provinciale prestatieafspraken worden jaarlijks eveneens met alle gemeentes de afspraken vastgelegd in gemeentelijke jaarplannen.

Naast de gemeentelijke jaarplannen bevatten de basistaken een aantal volledig door de provincie gedekte onderdelen (reguliere provinciale taken).

De offerte is conform afspraken met de provincie op 16-09-2021 aan de provincie verzonden. De provincie heeft op 24-12-2021 daarover een positieve beschikking afgegeven voor een bedrag van € 849.073,-

De verantwoording van de basistaken aan de provincie vindt plaats op basis van de realisatie ten opzichte van de beschikking en de offerte. Jaarlijks wordt deze verantwoording uiterlijk 1 mei gedaan via een verzoek tot vaststelling van de boekjaarsubsidie.

De resultaten en budgetten in de gemeentelijke jaarplannen worden in het voorjaar van het lopende kalenderjaar nader vastgelegd. De verantwoording van de jaarplannen van het afgesloten boekjaar aan de gemeentes vindt dan ook plaats.

Toelichting per onderdeel.

Gemeentelijke jaarplannen

Het doel van dit onderdeel is het begeleiden van reguliere en nieuwe vrijwilligersgroepen en de uitvoering aan met gemeentes afgesproken objecten en kwetsbare terreinen. In het programma van Eisen stelt de Provincie dat het onderhoud aan deze terreinen en objecten waar mogelijk met vrijwilligers dient te worden gedaan. LBD heeft samen met gemeentes en bewoners een werkwijze ontwikkeld om dit gebiedsgericht te organiseren.

In de jaarplannen valt:

- Structurele begeleiding vaste vrijwilligersgroepen
 - Fruitboombrigades (onderhoudsploegen fruitbomen en boomgaarden)
 - Landschapsbrigades (onderhoudsploegen terreinen, vennen, poelen, singels, hagen, houtwallen etc.)
 - Jeneverbesbrigades

- Bewonersgroepen (actief in en om het dorp en wijk)
- Vrijwilligersgroepen gericht op soortenbeheer en terreinen
- Zorggroepen, zoals zorgboerderijen
- Jeugdgroepen, zoals scholen, scouting ed
- Werving en begeleiding nieuwe en incidentele groepen
- Vorming permanente groepen/brigades
- Werkdagen bedrijven
- organiseren afstemmings- en inspiratieoverleg tussen de groepen (kerngroepenoverleg): kennisuitwisseling en overdracht
- Faciliteren van (nieuwe) vrijwillige inzet in landschapsonderhoud (initiatief vrijwilligers)
- Gebiedsgerichte planontwikkeling samen met burgers en boeren (initiatief burgers of overheid)
- Adviezen, presentaties, specifieke cursussen etc. op het gebied van landschap en groen
- Faciliteren bestaande groepen (specialistisch gereedschap ten behoeve van vrijwilligers, onkostenvergoedingen, zaai- en plantgoed).
- Uitvoering onderhoud met aannemers aan landschappelijke objecten en kleine natuurterreinen
- voorbereiding, coördinatie uitvoering, externe communicatie en interne afstemming t.b.v. de jaarplannen.
- Inzetten op kennis verbreding met als doel meer zelfstandigheid en kwaliteit van de werkzaamheden/activiteiten

In 2022 is, ondanks de nasleep van Coronapandemie, het netwerk met bewonersgroepen, vrijwilligersgroepen, scholen en zorgboerderijen weer toegenomen. De meeste groepen zijn actief geweest, er zijn meer activiteiten uitgevoerd en het aantal actieve vrijwilligers en vrijwilligersuren zijn toegenomen. Alleen de scholen waren in 2022 door Corona in het eerste kwartaal minder actief.

In 2022 is weer een toenemend aantal aanvragen ingediend door de groepen en grondeigenaren voor plantgoed, zaaigoed en nestkasten. Met name bevordering van de biodiversiteit was hierbij de aanleiding.

Het aantal boeren dat gebruik heeft gemaakt van de Regeling Agrarisch landschapsbeheer (RAL) was stabiel. In totaal hebben zich meer dan 50 boeren aangesloten bij een van de 8 collectieve overeenkomsten afgesloten met o.a. boermarkten en werktuigenverenigingen.

De animo voor de Stimuleringsregeling Landschap en Biodiversiteit als onderdeel van Streekbeheer, o.a. ter bevordering van groepsvorming onder particuliere grondeigenaren, was in 2022 weer groot. De regeling was in een groot deel van de gemeenten opengesteld. Alle beschikbare middelen zijn weggezet en de wachtlijsten groeiden. In de gemeenten Meppel, Westerveld en De Wolden zijn ruim 50 nieuwe deelnemers actief met erf- en landschapsinrichting en structureel actief met het reguliere onderhoud. In totaal hebben zich ruim 150 deelnemers van de regeling gebruik gemaakt.

Door Corona werd het pas in het najaar van 2022 weer mogelijk om in de meeste gemeenten een kerngroep overleg te organiseren. Voor het eerst in twee jaar is in alle gemeenten weer een kerngroep overleg georganiseerd en hebben de groepen uit het netwerk elkaar weer gezien en gesproken.

Het reguliere onderhoud aan de landschappelijke objecten en natuurterreinen kon in 2022, deels ondersteund door aannemers, door de meeste vrijwilligersgroepen uitgevoerd worden.

Voor het onderdeel scholen uit de jaarplannen die door de Corona maatregelen in het begin van het jaar niet konden worden uitgevoerd worden de niet benutte budgetten van de jaarplannen in overleg met de gemeentes doorgeschoven en gebruikt in het komende jaar.

De werkwijze tussen de oorspronkelijke regio's Zuidwest en Noordoost zijn in 2022 meer naar elkaar toe getrokken. Met name in de Noordoost gemeentes is een inhaalslag gemaakt met het op orde brengen van de administraties van de groepen en zijn verbindingen gelegd om de "losse" vrijwilligersgroepen meer als netwerk te gaan laten functioneren. Deze werkwijze moet bijdragen aan de zelfstandigheid van de groepen in het kader van de doorontwikkeling van het streekbeheer.

Reguliere provinciale activiteiten

Onder de overige provinciale taken vallen de niet direct aan uitvoering via de gemeentelijke jaarplannen toe te wijzen activiteiten:

Advisering/ontwikkeling/extern overleg

Dit onderdeel betreft extern gerichte werkzaamheden. Het doel/resultaat van dit onderdeel is het adviseren, bijdragen en beïnvloeden van het beleid van derden m.b.t. de onderwerpen landschap/leefomgeving en bewonersparticipatie, het voorbereiden en doorontwikkelen van werkmethode streekbeheer en projecten en het afleggen van verantwoording.

In de jaarrekening is deze post opgesplitst in de interne deelbegrotingen Extern netwerk en Project- en methodiekontwikkeling.

- Extern netwerk en verantwoording

Er zijn in 2022 een aantal bijeenkomsten geweest met de groene partnerorganisaties (SBB, NM, HDL, NM en IVN). Deels ter bespreking van de voortgang van de Agenda BBND, maar ook om nader met elkaar te verkennen welke visie wij gezamenlijk hebben op het landschap en de natuur in Drenthe en hoe daarin de samenwerking nog beter kan worden vormgegeven.

Bureau H+N+S heeft in onze opdracht een uitwerking gemaakt hoe, denkend vanuit het natuurlijke systeem en de ontstaansgeschiedenis, het landschap ingericht zou kunnen worden om plek te geven aan de diverse huidige (concurrerende) functies. Dit stuk is niet voldoende ontwikkeld en rijp voor publicatie, uiteindelijk is ervoor gekozen om ten behoeve van de opmaat naar de statenverkiezingen 2023 meer te communiceren vanuit het document Kracht van Noorden van de gezamenlijke noordelijke NB organisaties.

Het meerjarenbeleidsplan 2022-2024 is afgerond (uitwerking toekomstparagraaf) en in de maartvergadering in de RVT vastgesteld. Dit beleidsplan is in april met de gedeputeerde besproken. Mede met het oog op de voortzetting van het streekbeheer in 2024 (het budget van de investeringsagenda eindigt in 2023) is op advies van de gedeputeerde een veldbezoek voorbereid voor de Provinciale Staten. Vanwege onduidelijke afstemming binnen PS en dientengevolge te beperkte aanmeldingen is dit veldbezoek uiteindelijk niet uitgevoerd.

- Projectontwikkeling- en methodieken

Landschapsbeheer Drenthe is een projectenorganisatie en neemt vanuit die hoedanigheid initiatief om projecten en opdrachten te ontwikkelen en uit te voeren die bijdragen aan het realiseren van de eigen organisatiedoelstellingen en missie. Regelmatig worden wij gevraagd door overheden, organisaties en bewonersinitiatieven om advies te geven en projectvoorstellen te doen voor o.a. landschaps- en biodiversiteitsherstel, onderzoek en vergroening van de leefomgeving. In 2022 is een scala aan projecten ontwikkeld. Hieronder een greep uit de ontwikkelingen:

- Vanuit het subteam natuurinclusieve landbouw is inhoud gegeven aan het concept 'natuurbedrijfsplannen', zijn wij betrokken geraakt bij het vormgeven van een provinciale regeling voor boeren onder de naam Duurzaam Boeren Drenthe en is een meerjarenproject voor monitoring van de BBND gebiedsprocessen vormgegeven in samenspraak met de provincie Drenthe.
- Het subteam Aardkunde en cultuurhistorie heeft in 2022 o.a. een projectvoorstel tot stand gebracht voor kennisdeling over autochtone bomen en struiken in Drenthe, een start gemaakt met een project m.b.t. joodse begraafplaatsen en een eerste opzet gemaakt voor een herstelproject van het Hugesparkje in Assen.
- Het subteam biodiversiteit heeft in 2022 een genetisch onderzoek naar de wilde narcis opgestart in samenspraak met de Wageningen Universiteit, een nieuwe fase van het project Berm Scouts vormgegeven met FLORON en de provincie en vormgegeven aan een aantal reguliere biodiversiteitsprojecten, zoals Natuurerf en een project gericht op de bescherming van de Knollathyrus.
- Het subteam landschap (en cultuurhistorie) is in 2022 betrokken geraakt bij het proces om te komen tot een Reestdalvisie. Hier komt in 2024 mogelijk een opdracht uit voort voor LBD. Daarnaast heeft het subteam een projectvoorstel gemaakt en opdracht aangenomen voor het opstellen van een versterkingsplan voor de Toegangspoort van het Holtingerveld.
- Het subteam bomen en bodem heeft vervolgstappen gezet met het uitrollen van het concept bokashi en veel reguliere kleine bomenprojecten opgepakt en uitgevoerd voor particuliere grondeigenaren en gemeenten.

Verankering vrijwilligers- en bewonersnetwerk.

Dit onderdeel betreft de indirecte ondersteuning van het vrijwilligersnetwerk wat niet specifiek aan groepen is toe te delen en dus niet in de jaarplannen van de gemeentes is opgenomen, zoals organiseren van cursussen, ontwikkeling beleid, veiligheid, organiseren vrijwilligersdagen en het algemene gereedschapsdepot.

Dit onderdeel bevat tevens communicatie en voorlichting ten behoeve van werving en binding vrijwilligers en afleggen van verantwoording aan opdrachtgevers. Bijhouden van website, social media en nieuwsbrieven.

In de jaarrekening zijn deze opgesplitst in de interne deelbegrotingen Groenadvies, communicatie en educatie, Geovisia, Vrijwilligerswerk Algemeen, ARBO vrijwilligerswerk, cursussen/evenementen, kerndata en Gereedschapsbeheer.

groenadvies

Het groenadvies is een “loket” waar mensen vragen kunnen stellen. Dit onderdeel sluit aan bij de doelstelling van het betrekken van mensen bij hun leefomgeving. De afhandeling van de meeste vragen gebeurt telefonisch.

In 2022 zijn er ca 170 inhoudelijke adviesvragen vanuit het secretariaat beantwoord, en 27 meer specialistisch inhoudelijke vragen door de andere collega's.

Communicatie en educatie

De kosten voor communicatie worden waar mogelijk geboekt op de projecten waarover gecommuniceerd wordt. De basistaken betreffen voornamelijk algemene nieuwsbrieven, social media en website.

Geovisia betreft het bijhouden van een maatwerk GIS pakket waarin gegevens (kerndata) worden opgeslagen ten aanzien van activiteiten en uitgevoerde werkzaamheden. De kerndata (zie onder) worden eveneens gepresenteerd in de publieksversie van het jaarverslag).

Meer in detail zijn de communicatieproducten en resultaten benoemd onder de paragraaf 3.c. Communicatie.

Vrijwilligerswerk Algemeen

Het vrijwilligerswerk Algemeen, ARBO en cursussen/evenementen en gereedschapsbeheer betreft het afstemmen op dit onderwerp met collega-organisaties en de provinciebrede ondersteuning van het vrijwilligersnetwerk met algemene instructies over ARBO en veiligheid, diverse inhoudelijke cursussen, ladderkeuring, de Vrijwilligersdag, de boomfeestdag en het beheer van het gereedschapsdepot.

- 16 maart boomfeestdag
- 5, 12, 26 maart en 11 juni snoeicursussen hoogstamfruit
- 18 juni vrijwilligersdag met 120 deelnemers in Eext
- 6 september een cursus bloemrijke vegetaties en bloemenweides
- 10 en 17 september cursussen maaien met de zeis
- 16 september ladder- en klimkistkeuring bij de werkschuur in Anderen.
- Diverse cursussen werken met de kettingzaag.

Er is veel aandacht besteed aan het op orde brengen van documentatie/handouts mbt ARBO en veiligheid voor vrijwilligers.

Gezien de maatschappelijke ontwikkeling en aandacht voor veiligheid én de uitbreiding van het netwerk vrijwilligers is een constatering dat begrotingen te krap zijn voorzien en voor de toekomst hier meer budget voor moet worden toebedeeld.

Natuurwerkdag

De natuurwerkdag is een landelijk evenement in samenwerking met diverse organisaties waarbij in Drenthe op diverse locaties vrijwilligers aan het werk zijn. De provincie financiert de natuurwerkdag met een relatief kleine bijdrage van gemeentes. De Natuurwerkdag is het grootste evenement voor groene vrijwilligers.

De natuurwerkdag werd in 2022 over twee dagen verdeeld, waarbij op de vrijdag een aantal scholen actief was.

Bomenwacht

In 2022 zijn 1081 bomen gesnoeid en 1446 bomen VTA gecontroleerd.

Bij de Bomenwacht worden regulier 15-20% meer bomen gecontroleerd dan in de planning staan.

Het bestek van de Bomenwacht loopt van 2021 t/ 2024 en is gegund aan Dolmans.

In 2022 zijn grote stappen gemaakt binnen Dolmans om de kwaliteit en de communicatie naar klanten te verbeteren. Dit heeft geresulteerd in een zeer goede samenwerking in 2022 waarbij opdrachtgever- en opdrachtnemer tevreden zijn over het verloop van de uitgevoerde werkzaamheden.

Soortenbeheer (ontwikkeling en uitvoeren soortenbeschermingsplannen)

Biodiversiteit (soortenbeheer) is een provinciale taak. Het budget in de basistaken wordt gebruikt voor vaste terugkerende onderdelen. Voorbeelden daarvan zijn ondersteuning van vrijwilligers en grondeigenaren bij het beheer van oeverwaluwanden, advisering en levering van Drentse bloemenmengsels en nestkasten en advisering van grondeigenaren over beheer- en inrichtingsmaatregelen ten behoeve van de biodiversiteit. Naast deze vaste onderdelen ontwikkelt LBD vanuit de basistaken jaarlijks projecten die worden gefinancierd uit een ander provinciaal budget.

Onderdelen die vanuit soortenbeheer doorlopend worden uitgewerkt zijn:

- Bescherming Knoflookpad: bij de uitvoering van een deel van het Kapstokplan knoflookpad wordt gewerkt aan het informeren over de knoflookpad, het adviseren en ondersteunen van vrijwilligersgroepen die zich bezighouden met het monitoren van de soort en het adviseren over en beheer van de voornaamste locaties waar de soort voorkomt. Ook vervult LBD een expertrol bij de ontwikkeling van projecten in het leefgebied van de knoflookpad, zoals bijvoorbeeld het in 2023 te starten project 'Schaangedennen'.
- Adviseren en communiceren over biodiversiteit: beantwoorden van vragen van particulieren, aansluiten bij overleggen vanuit expertrol, informeren en communiceren over soortgroepen en biodiversiteit.
- Nestkastenuitgifte voor diverse soorten vogels en zoogdieren.
- Afstemming en coördinatie met soort- en werkgroepen: het onderhouden en uitbreiden van contacten met het netwerk van soort- en werkgroepen.
- Coördinatie van zadenbestellingen i.s.m. partners van Drentse zadenmengsels.
- Signalering en advisering over rode lijstsoorten.

Vrijwilligersnetwerk boerenlandvogels

De boerenlandvogels in Drenthe staan nog meer onder druk dan ze al stonden. Door de publieke en politieke aandacht is er de afgelopen jaren een reëler beeld ontstaan aangaande de voor Drenthe belangrijke weidevogels. LBD stemt deze taak af met de AND die de rol heeft bij het uitvoeren van maatregelen t.b.v. de boerenlandvogels in de ANLB-gebieden. In 2022 zijn er stappen gezet om de vrijwilligers nog beter te bedienen vanuit LBD. Versterking binnen het team natuur inclusieve landbouw zorgt dat er ook wat meer mankracht is bij de begeleiding van de vrijwilligers. In 2022 zijn de wulpen ook weer intensief gevolgd met medewerking van kenniscentrum akkervogels.

Er is geïnvesteerd in het -na corona- weer herstellen van een deel van de contacten met vrijwilligers die op een lager pitje waren komen te staan.

b. Overige projecten

Naast de basistaken ontwikkelt LBD samen met de provincie en gemeentes overige projecten of krijgt incidentele opdrachten die bijdragen aan de doelstelling van de Stichting. De projecten en opdrachten hebben een op uitvoering gerichte insteek waarbij, indien van toepassing, zoveel mogelijk bewoners/vrijwilligers worden betrokken.

Binnen LBD worden verschillende thema's onderscheiden van waaruit projecten worden ontwikkeld en uitgevoerd. Deze thema's zijn mede gebaseerd op de kansen zoals benoemd in het meerjarenbeleidsplan 2020-2024. De volgende thema's worden op dit moment onderscheiden:

- Thema bomen en bodem
- Thema aardkunde, erfgoed en cultuurhistorie
- Thema landschap
- Thema biodiversiteit
- Thema natuurinclusieve landbouw

Per thema volgt wordt hieronder een korte toelichting van een aantal projecten.

Thema bodem en bomen

In oktober heeft na 32 jaar de boomspecialist het Bomenwacht team en Landschapsbeheer Drenthe als pensionaris verlaten. Een nieuwe specialist is toegevoegd aan het Bomenwacht team. Hij is in de zomer in het veld vooral ingewerkt door de voormalige boomspecialist. In het najaar heeft hij ervaring opgedaan in nader onderzoeken door mee te draaien in de inspectieronde bij Mensinge.

- **Parels van Assen**

Eén keer in de 4-6 jaar evalueert de gemeente Assen de lijst met gemeentelijk monumentale bomen, de Parels van Assen.

LBD heeft van de gemeente Assen de opdracht gekregen om mensen die zich nieuw aanmelden voor een gemeentelijk monumentale boom te bezoeken, de bomen op te nemen in het boombeheersysteem van de Bomenwacht en de boomeigenaar een voorstel te doen voor het achterstallige- en regulier onderhoud.

In totaal heeft de Bomenwacht voor de parels van Assen in 2022

- 53 bomen VTA gecontroleerd (5 bomen regulier VTA)
- 6 bomen gesnoeid (2 bomen regulier snoei)
- Momenteel zijn er 24 boomeigenaren lid van de Bomenwacht en deze hebben in totaal 42 bomen in hun bezit.

- **Kleine boomprojecten**

In 2022 hebben ca. 80 offertes in het kader van de Bomenwacht en Kleine bomen projecten uitgebracht.

Van deze ca. 80 heeft LBD ca. 72 opdrachten ontvangen en zijn de bomen gesnoeid, verankerd, nader onderzocht of geïnspecteerd. De meeste werkzaamheden zijn hierdoor uitgevoerd door Brand Boomverzorging. In totaal zijn 113 nieuwe bomen opgenomen in het boombeheersysteem van de Bomenwacht. De meeste bomen, 73 stuks, zijn nieuw opgenomen bij de Breehof van het Leger des Heils te Nieuw Amsterdam. Het benodigde onderhoud aan de bomen is ook in 2022 nog uitgevoerd op basis van een offerte. Dit betrof enkele grote groepen met in totaal onderhoud aan ca 300 bomen.

- **PR-Communicatie**

Net als andere jaren heeft LBD meerdere communicatie uitingen gedaan in het Dagblad van het Noorden (DvhN) en RTV-Drenthe.

Er zijn daarnaast opnames gemaakt en uitgezonden voor het KRO/NCRV programma Binnenstebuiten.

- **Toekomst**

In de corona periode heeft LBD zeer veel opdrachten ontvangen vanuit de particuliere markt. Deze vraag is in 2022 bijna stil komen te liggen. Voor de Bomenwacht zelf voorziet LBD voor 2023 geen grote problemen m.b.t. achteruitgang in deelnemers.

De kosten voor beheer en organisatie zullen ook voor ons dit jaar verder stijgen. LBD ontkomt er niet aan om de bijdrage van gemeenten en particuliere boomeigenaren in 2023 opnieuw te verhogen.

- **Resultaten 2022**

Bomenwacht /Parels van Assen/kleine bomen projecten/offertes.	Planning	Uitgevoerd
Snoei gemeentebomen monumentaal bomen	144	142
Snoei particulieren monumentaal bomen	390	609
Onvoorzien snoei monumentaal bomen	39	217
VTA monumentale bomen	926	1093
Nader onderzoeken	106	145
Snoei gem. mon. bomen Tynaarlo	7	7
VTA gem. mon. bomen Tynaarlo	22	27
Zorgcontracten gesnoeide bomen	14	15
Zorgcontracten VTA gecontroleerde bomen	56	121
Parels van Assen gesnoeide bomen	3	6
Parels van Assen VTA, 46 nieuw opgenomen in Bomenwacht beheersysteem	6	53
VTA lid via gem Midden-Drenthe	42	39
VTA-offerte basis opgenomen in boombeheersysteem	0	113
Onderhoud bomen op basis van offertes ca.	100	300

Thema aardkunde, erfgoed en cultuurhistorie

Binnen het thema Aardkundige waarden zijn diverse projecten uitgevoerd in 2022. Het Pingo Programma liep eind 2022 formeel af, maar er blijven vragen vanuit het veld. Er zijn in 2022 9 locaties onderzocht, m.n. in het gebied Koekange-Broekhuizen en Alteveer-Hollandscheveld en er hebben 38 mensen aan deelgenomen. In het eerstgenoemde gebied blijken alleen uitblazingskommen aanwezig, terwijl in het gebied Alteveer-Hollandscheveld enkele fraaie pingoruïnes aanwezig zijn. De verkregen informatie is bijgewerkt op de website www.pingoruïnes.nl. Bij het Berghuizermeer in Berghuizen is, i.s.m. de Universiteit van Utrecht, een kern gestoken t.b.v. pollenkorrelanalyse. Daarnaast zijn nog locaties onderzocht op verzoek van vrijwilligersgroepen, zoals in Eelde en in Lhee (i.h.k.v. het Nationaal Park ZW Drenthe). In totaal hebben in 2022 65 mensen meegewerkt aan het pingoruïne onderzoek. Ook voor Landschapsbeheer Groningen is onderzoek gedaan naar pingoruïnes in het Gorecht. Hier heeft LBD in 2022 8 locaties onderzocht en hebben er 45 vrijwilligers meegedaan.

In het voorjaar van 2022 is er een cursus Aardkundige waarden gegeven op verzoek van de provincie, team bodem, water en milieugegeven. Dit jaar was dit in het gebied rond Dwingeloo. Er hebben 28 mensen deelgenomen, dit waren vrijwilligers, maar ook beheerders, van SBB en NM, en medewerkers van gemeenten en provincie/prolander.

Op het gebied van aardkundige waarden heeft LBD in 2022 op verzoek van de provincie 7 keer een advies gegeven, Dit betrof van advies bij herinrichtingsplannen van beekdalen tot mee denken en schrijven aan informatie over aardkundige monumenten (Peelozand, Reest en Hunnekloosterberg). Ook adviseerde LBD 5 keer aan derden m.b.t. dit thema, zoals aan NM, HDL en de gemeente Noordenveld.

Daarnaast zijn 8 lezingen verzorgd, m.n. over pingoruïnes, maar ook over aardkundige monumenten, variërend van organisaties als Natuurmonumenten tot Rotary Assen en heeft LBD 4 excursie verzorgd.

Op het snijvlak van beheer en aardkundige waarden liep het project Verdroging van veentjes; dit loopt nog door in 2023. Veel veentjes in Drenthe hebben sterke last van verdroging, om dit tegen te gaan worden specifieke maatregelen genomen, zoals het dichtzetten van afwateringssloten d.m.v. een stuwte en/of het verwijderen van opslag, waardoor verdamping wordt verminderd. etc. Er zijn in 2022 21 locaties op deze wijze aangepakt.

Op het gebied van Cultuurhistorie heeft LBD een cursus Joodse begraafplaatsen verzorgd, dit betrof het –leren- onderzoeken van de historie van deze locaties. Er hebben 24 mensen deelgenomen aan de cursus en er zijn uiteindelijk 5 locaties nader onderzocht.

In het verleden heeft LBD een cursus Noordergraf ontwikkeld, waarbij vrijwilligers zijn opleid om reguliere –oude- begraafplaatsen op een goede manier te beheren en op te knappen. Hiervoor is LBD ook lid van het Consortium Noordergraf wat in de drie noordelijke provincies speelt. Met onze ervaring is LBD vervolgens gevraagd om voor Landschapsbeheer Groningen een beknopte cursus Noordergraf te verzorgen voor de monumentale begraafplaats Uniken in Stadskanaal.

Daarnaast neemt LBD deel aan de Werkgroep Aardkundige waarden van de provincie en aan het Platform Funerair Erfgoed van het RCE.

Thema landschap

Op grote en kleinere schaal werkt LBD aan het behoud en het versterken van het agrarische cultuurlandschap van Drenthe. De projecten zijn gericht op het (her)aanleggen en herstellen van kleine landschapselementen als houtsingels, poelen en hagen en het omvormen/inrichten van erven naar een meer karakteristiek Drents erf. In 2022 is hieraan in verschillende projecten gewerkt. Onderstaand zijn enkel van deze projecten nader toegelicht.

Boerenervenproject Zeegse fase 2:

In 2022 is het Boerenervenproject Zeegse fase 2 afgerond. In totaal zijn op 21 erven langs de driften/toegangswegen naar de brink werkzaamheden uitgevoerd. Deels zijn de werkzaamheden uitgevoerd door een groenbedrijf, maar grotendeels door de deelnemers zelf. Coniferen, laurierkersen en andere niet bij streek passende soorten zijn gerooid en vervangen door streekeigen plantmateriaal en landschapselementen. Veel van de erven hebben het typisch Drentse sobere en functionele karakter teruggekregen door aanleg van kenmerkende meidoornhagen, boomgaarden, knotlindes, bomenrijen met eiken, houtsingels e.d.. Verder zijn houtsingels aangelegd en hersteld en is in een esrandbos de Amerikaanse vogelkers bestreden en nieuw plantgoed aangeplant.

Boerenervenproject Donderen:

Ook het boerenervenproject Donderen is in 2022 grotendeels afgerond. In totaal zijn 19 erven aangepakt. Hier is een groot aantal kenmerken groene elementen op het erf aangelegd en hersteld. Ook hier is een deel van het werk uitgevoerd door een groenbedrijf en een deel door de grondeigenaren zelf. Het dorp is dankzij het project meer betrokken bij het landschap en gaat zich de komende jaren inzetten op het beheer van de gerealiseerde landschapselementen die het dorp weer een meer Drents karakter hebben gegeven.

Boerenervenproject Valthe fase 2:

In 2022 is gestart met het vervolg op het boerenproject Valthe. 15 eigenaren in en rond Oud Valthe en langs de toevoerwegen hebben zich aangemeld en zijn deels bezocht. In het najaar is gestart met de eerste werkzaamheden. Er is veel plantgoed geleverd en grotendeels door de deelnemers zelf geplant.

POP3 Investering Landschapselementen 2022-2024

Dit project heeft als doel aanleg en herstel van verdwenen of bijna verdwenen opgaande landschapselementen en poelen. Daarnaast is herstel en herinrichting van boerenerven een belangrijk onderdeel. Het project bestaat voor een deel uit faciliteren van losse deelnemers verspreid over Drenthe en een of twee gebieden waar gebiedsgericht landschapsherstel plaatsvindt. In 2022 zijn ca 40 grondeigenaren bezocht en een deel hiervan heeft in het najaar plantgoed ontvangen en deze aangeplant. Veel deelnemers hebben niet streekeigen beplantingen verwijderd en afgevoerd. Voor in totaal 90 grondeigenaren zijn in dit project mogelijkheden. De wachtlijst bestond eind 2022 reeds uit ruim 60 geïnteresseerden. In 2022 is vanuit het project en in samenwerking met de Milieufederatie een Boomplatform Drenthe opgezet. Hierop wordt een actueel overzicht gegeven van alle projecten waar plantwerkzaamheden uitgevoerd worden in het Drenthe.

Monitor Landschapselementen

In verschillende gebieden verricht LBD-monitoring naar de kwaliteit van het landschap op basis van het de Monitor Landschapselementen. Dit is een landelijk systeem, waarmee de kwantiteit van de aanwezigheid van landschapselementen en tevens de kwaliteit van deze elementen in beeld kan worden gebracht. Door het in beeld brengen en houden van de landschapskwaliteit houdt LBD de vinger aan de pols met betrekking tot het behoud en de

ontwikkeling van het landschap in het agrarische cultuurlandschap. Waar nodig en mogelijk kunnen de resultaten in de toekomst worden ingezet om ontwikkelingen in landschapskwaliteit en landschapselementen in Drenthe onder de aandacht te houden. De kosten van dit monitoren worden volledig afgedekt met eigen middelen bestaande uit het Postcode Loterij budget. In 2022 is het landschap gemonitord in de omgeving van Beilen-Zwiggelte. Dit gebied van bijna 800ha is in 2017 voor het eerst volledig in kaart gebracht. In 2022 zijn hier opnieuw alle opgaande groene elementen beoordeeld op aanwezigheid en kwaliteit. De eerste analyse van de gegevens lijkt te duiden op een vrij stabiele situatie van het landschap in dit gebied over de laatste 5 jaar.

Een ander project waarbij landschap wordt gemonitord op kwaliteit is het BBND-project Monitoring. In de verschillende BBND-projectgebieden worden opgeknapte en gerealiseerde landschapselementen van deelnemende boeren gemonitord op landschappelijke kwaliteit en biodiversiteit. In 2022 is gestart de eerste nulmeting. Na drie jaar wordt de monitoring herhaald en gekeken naar de ontwikkeling.

BBND-projecten

Binnen de BBND-projecten vindt ook herstel en aanleg plaats van landschapselementen en Drentse boerenerven bij met name agrariërs. In een van de projecten zit ook een boerenervenproject, namelijk in en om het dorp Langelo. Zie hiervoor onder het Thema natuur inclusieve landbouw.

Thema biodiversiteit

Naast de algemene basistaak soortenbeheer geeft LBD jaarlijks uitvoering aan projecten die zich richten op de bescherming van de biodiversiteit. Vaak zijn het projecten die zich op de bescherming van één plant- of diersoort.

Drentse Paosbloem

Sinds 2018 geeft LBD uitvoering aan een project dat zich richt op de bescherming van de wilde narcis. In 2021 is vanuit het project een herkenningkaart ontwikkeld en een online informatiebijeenkomst georganiseerd. Tevens is verkend op welke wijze genetisch onderzoek bij kan dragen aan de bescherming en vermeerdering van de Drentse Paosbloem. In 2022 is er verkend welke samenwerkingen er mogelijk waren op het gebied van het uitvoeren van het genetisch onderzoek en is het projectplan geschreven voor het doen van genetisch onderzoek, waarvan de eerste fase in 2023 uitgevoerd zal worden. In de komende jaren zal daar een vervolg aan worden gegeven.

Natuurerf

In 2022 is gewerkt aan het provinciale project Natuurerf. Hierbij krijgen deelnemende erfeigenaren verspreid over Drenthe advies over het natuurlijk inrichten van hun erf. Tevens krijgen zij materiaal (beplanting, zaadmengsels en nestkasten) ter beschikking gesteld, waarmee erfeigenaren in staat worden gesteld om vervolgens zelf maatregelen te treffen ter bevordering van de biodiversiteit op hun terrein.

Bijles

Bij het project Bijles, dat doorlopend wordt uitgevoerd, gaat het om de invulling van de lessen bij het project voor iedere Drentse school een wilde bij. Voor dit project wordt samengewerkt met IVN Noord. Het educatieve onderdeel wordt verzorgd door IVN Noord.

Kinderen worden aan de hand van opdrachten bewust gemaakt van de rol die wilde bijen spelen tijdens de bestuiving, de levenswijze van enkele groepen bijen, en de verschillende eisen die wilde bijen stellen aan hun woonomgeving.

Vervolgens verzorgt LBD het daadwerkelijk vergroenen en bijvriendelijker maken van de schoolomgeving. Landschapsbeheer Drenthe stelt een 'menukaart' op met een handleiding voor het aanleggen/optimaliseren en beheren van een vlinder- en bijenvriendelijke plek op een schoolterrein. Vervolgens vindt de uitvoering plaats onder begeleiding van Landschapsbeheer Drenthe. Benodigd gereedschap en materiaal wordt hierbij geleverd.

Impuls Kleine Natuurterreinen

In dit project, dat doorlopend wordt uitgevoerd, is het hoofddoel het behoud en versterken van de actuele natuurwaarden van kleine natuurterreinen. Het gaat hierbij om specifieke maatregelen, gericht op het verbeteren van de kwaliteit van bijzondere vegetaties en leefomstandigheden van reptielen. Een afgeleide doelstelling is de uitgangspositie voor goed regulier vervolgbeheer te verbeteren.

In 2022 zijn beheermaatregelen genomen in een achttal terreinen.

Kleine natuurterreinen die in beheer zijn bij Landschapsbeheer Drenthe bestaan uit verschillende natuurdoeltypen. Het gaat hierbij om droge heide, natte heide, (hei)schraal grasland, zandverstuivingen, jeneverbesstruwelen, veentjes, zwakgebufferde vennen of combinaties daarvan. De grootte van de terreinen is vaak gering. Hierdoor zijn maatregelen als begrazing praktisch moeilijk te realiseren of ongewenst in verband met kwetsbare en bijzondere vegetaties.

Bij een deel van de terreinen zijn lokale vrijwilligersgroepen betrokken (aanvullende en ondersteunende werkzaamheden) vanuit het Streekbeheer van Landschapsbeheer Drenthe, maar dit is zeker niet overal het geval. Het vergt forse inspanningen van vrijwilligers of professionals om de terreinen onder controle te houden. Daarnaast is het benodigde werk niet uitvoerbaar door vrijwilligers vanwege de zware werkbelasting (handmatig). De situatie kan structureel verbeterd worden door hardnekkige opslag te verwijderen en machinaal te plagen. Hiermee worden de terreinen beter inpasbaar in het regulier beheer binnen het Streekbeheer van Landschapsbeheer Drenthe.

Heide en Veenvlinders

Tot en met 2017 heeft Landschapsbeheer Drenthe in opdracht van de provincie Drenthe verschillende heide- en veenvlinderprojecten uitgevoerd in samenwerking met terreinbeherende organisaties (TBO's), particuliere terreineigenaren en vrijwilligersgroepen.

In 2020 heeft Landschapsbeheer Drenthe met een aantal TBO's in Drenthe contact opgenomen en geïnventariseerd in welke mate zij behoefte hebben aan provinciale gecoördineerde samenwerking en kennisuitwisseling voor de bescherming van heide- en veenvlinders. De beheerders hebben aangegeven hier zeker behoefte aan te hebben en ook de noodzaak te zien voor hervatting van provinciale samenwerking om bescherming van heide- en veenvlinders te waarborgen. Na een aantal jaren stil te hebben gelegen, heeft Landschapsbeheer Drenthe het project in 2021 daarom opnieuw opgepakt in overleg met de provincie Drenthe. De bedoeling is dit project de komende jaren doorlopend uit te blijven voeren.

Het doel van het project heide- en veenvlinders 2022 was het in gezamenlijkheid met partners zorgdragen voor actieve bescherming van heide en veenvlinders in de provincie door:

- het stimuleren en coördineren van kennisuitwisseling en samenwerking tussen TBO's, particuliere grondeigenaren, vrijwilligersgroepen en overheden;
- het in beeld brengen en presenteren van de populatietrend van heide- en veenvlinders om (negatieve) populatietrends tijdig te signaleren;
- het adviseren en informeren over en uitvoeren van kleinschalige herstelmaatregelen;
- het signaleren en adviseren van kansen voor grootschaliger biotoopherstel.

Kerkuilen Peize Zuid

De gemeente Noordenveld wil in Peize-Zuid een aantal kleinschalige agrarische percelen ontwikkelen tot woonwijk. Er is een mitigatieplicht om de oppervlakte verloren foerageergebied te compenseren door een ander gebied met een vergelijkbare grootte en kwaliteit. Dit gebied is hoofdzakelijk in eigendom van particulieren en agrariërs, uitgezonderd bermen (gemeenten) en schouwsloten (waterschap).

De gemeente heeft LBD opdracht gegeven om in overleg te gaan met de particulieren en pachters om geschikte maatregelen te kunnen uitvoeren. Hiertoe zijn de maatregelen beschreven in een erfplan. Naast de beschrijving van de inrichtingsmaatregelen zijn ook de beheermaatregelen beschreven. Ter realisatie hiervan zijn de eigenaar materialen aangeboden (plantmateriaal, zaadmengsels e.d.) De eigenaar was zelf verantwoordelijk voor de aanleg/realisatie.

Daarnaast heeft LBD een advies opgesteld voor de gemeente Noordenveld, Waterschap Noorderzijlvest en de provincie Drenthe van maatregelen die genomen kunnen worden langs schouwpaden en in bermen.

Plan Oosterduinen

Ten behoeve van het transformatieproces van de Oosterduinen (een bosgebied nabij Norg waar 429 recreatiewoningen te vinden zijn) is in opdracht van de gemeente Noordenveld een adviesrapport opgesteld m.b.t. hoe om te gaan met de natuurwaarden van dit gebied wanneer permanente bewoning mogelijk gemaakt wordt. De NNN status in combinatie met het grote aantal belanghebbenden (woningeigenaren) maakt dit een complexe opdracht. Dit advies is tot stand gekomen op basis van ecologisch en landschappelijk onderzoek in het gebied. Tevens heeft overleg plaatsgevonden met diverse betrokken partijen zoals de gemeente Noordenveld, het bestuur van de Vereniging van Huiseigenaren Oosterduinen (VvWO), de Provincie Drenthe en de Taskforce Vitale Vakantieparken.

Knollathyrus

De knollathyrus is een zeer zeldzame plant die in Drenthe op nog maar op een paar locaties voorkomt. Veelal gaat het dan om kleine en geïsoleerde populaties. Om te voorkomen dat de soort helemaal verdwijnt is er in 2016 begonnen met het herstelplan voor de Knollathyrus (opgesteld door Science4Nature). Dit plan is en wordt sindsdien doorlopend uitgevoerd. Er is gestart met het verzamelen en opkweken van genetisch materiaal van de verschillende locaties. Vervolgens zal de genetische diversiteit worden vergroot en uiteindelijk kan er dan begonnen worden met het versterken van de bestaande locaties en het uitbreiden naar nieuwe plaatsen.

Thema natuur inclusieve landbouw

In overleg met de provincie is besloten dat de Boer Burger Natuur Drenthe projecten met een jaar worden verlengd. Dat geeft ruimte om alle activiteiten op een goede manier uit te voeren onder leiding van een in april 2022 bij LBD aangestelde projectleider natuurinclusieve landbouw.

Daar waar mogelijk zijn er in de gebieden Roden, Norg en Broekstreek alvast activiteiten opgestart. Denk daarbij aan experimenten in de akkerbouw, onderhoud aan landschapselementen en erfscans bij boeren met betrekking tot het verbeteren van natuur en landschap op en rond de boerderij. In 2022 heeft er overleg plaatsgevonden met de provincie over het financiële deel. De toezegging is gedaan dat alle financiële middelen beschikbaar worden gesteld.

In 2022 is er een start gemaakt m.b.t. de uitvoering van de BBND projecten waar LBD penvoerder van is. In deze gebiedsprocessen zijn deelnemers (agrariërs) geworven die aan 1 of meerder onderdelen deelnemen. Er is geëxperimenteerd met mengteelt (mais en veldbonen) en zaai experimenten met granen. Breder zaaien en bloemenranden langs akkers.

- De melkveehouders in Roden en Norg zijn bezocht om samen met een medewerker van LBD te kijken op welke wijze Landschapselementen kunnen worden aangeplant om de biodiversiteit te verhogen. Tevens zijn er mensen opgeleid om veilig en kundig onderhoud te plegen aan houtwallen en singels.
- In Langelo wordt een boerenerven project gedraaid. Particulieren die boerderijen bewonen kunnen met financiële steun en kennis van LBD het erf inrichten vanuit cultuur historisch perspectief.
- Binnen het project belonen duurzaam boeren hebben AND en LBD gezamenlijk succesvol opgetrokken om de KPI's natuur en landschap vast te stellen en de bruikbaarheid van een natuurbedrijfsplan te toetsen. Het vervolg is dat boeren middels een stimuleringsmaatregel landschapselementen kunnen aanleggen via LBD. Daarna volgt de beloning via de KPI's.
- De BBND academie is opgestart. Ontwikkeling van kruidenrijk grasland was het thema van de eerste bijeenkomst. In 2023 volgen veel meer bijeenkomsten.
- Vanuit de BBND projecten heeft LBD een opdracht gekregen om de landschapselementen in de BBND gebieden te monitoren op kwaliteit. Daarnaast worden de elementen geïnventariseerd op soorten zoals vogels, bijen vlinders en vaatplanten.

c. Resultaten (kerndata)

De resultaten “kerndata” bestaan uit aantallen groepen vrijwilligers, gewerkte uren en uitgevoerde activiteiten door vrijwilligers en door professionals. Deze gegevens worden verzameld volgens een landelijk in het samenwerkingsverband afgesproken methodiek³.

Het aantal gewerkte uren is een onderbouwde schatting. Aan de groepscoördinatoren wordt gevraagd hoe vaak de groep actief is geweest, hoe lang een gemiddelde werkdag duurt en hoeveel deelnemers gemiddeld aan de werkdagen hebben deelgenomen. De nauwkeurigheid verschilt uiteraard, het beeld is wel dat de nauwkeurigheid de afgelopen jaren toeneemt, omdat mensen inmiddels gewend zijn aan deze jaarlijks terugkerende vraag en in toenemende mate gegevens worden bijgehouden.

Dat geldt in enige mate ook voor de overige gegevens. Inmiddels wordt gebruik gemaakt van een GIS systeem waarin uitvoergegevens worden opgeslagen. Ook dit zal leiden tot een hogere betrouwbaarheid van de gegevens.

Totaal aantal vrijwilligers										
Type groep	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Basisschoolleerlingen	838	1495	1263	994	1485	1214	945	765	934	1.021
Middelbare scholieren	984	873	798	1344	1305	1188	471	118	383	377
Natuurwerkdag	1229	1208	1325	1385	1481	1642	1.545		1.341	1.537
Soortenbeheervrijwilligers	496	518	393	460	437	399	601	596	636	607
Landschapsonderhoudvrijwilligers	518	868	1418	1996	2384	2180	2.371	1.980	2.030	2.674
Overige vrijwilligers	10	10	10	31	32	7		176	408	553
Totaal	4075	4972	5207	6210	7124	6630	5.933	3.635	5.732	6.769
Totaal excl. Natuurwerkdag	2846	3764	3882	4825	5643	4988	4.388	3.635	4.391	5.232

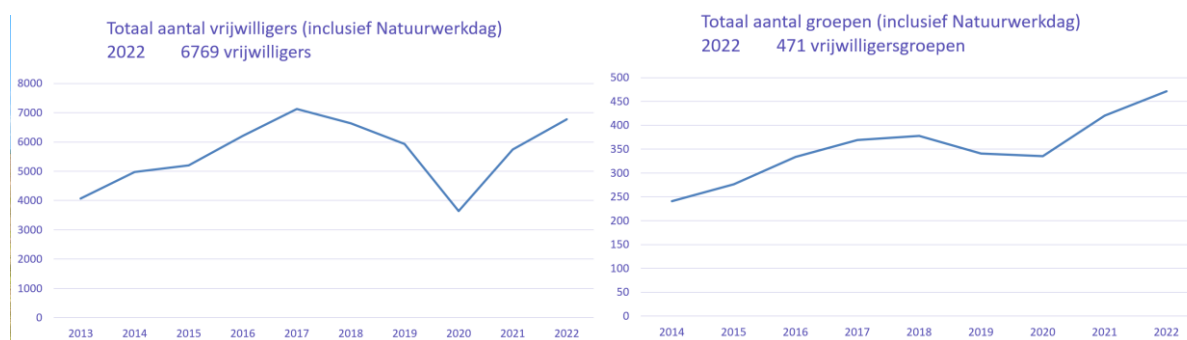
Totaal aantal groepen										
Type groep	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Basisschoolleerlingen	20	27	30	32	33	36	33	31	27	26
Middelbare scholieren	18	24	11	18	17	11	10	8	8	8
Natuurwerkdag	35	44	47	54	59	79	65		60	63
Soortenbeheervrijwilligers	47	48	49	50	49	49	36	37	40	41
Landschapsonderhoudvrijwilligers	57	86	139	179	210	202	197	225	239	285
Overige vrijwilligers	10	12	0	1	1	1		34	46	48
Totaal	187	241	276	334	369	378	341	335	420	471
Totaal excl. Natuurwerkdag	152	197	229	280	310	299	276	335	360	408

Aantal gewerkte uren										
Type groep	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Basisschoolleerlingen							2.796	2.677	3.039	3.289
Middelbare scholieren							2.027	3.058	2.431	2.492
Natuurwerkdag							6.303	0	5.364	6.148
Soortenbeheervrijwilligers							20.800	20.990	26.253	26.352
Landschapsonderhoudvrijwilligers							53.755	47.680	59.287	86.611
Overige vrijwilligers								2.828	6.824	11.047
Totaal	44000	57095	60847	72679	85266	94855	85.681	77.233	103.198	135.939
Totaal excl. Natuurwerkdag				66404	78900	87840	79.378	77.233	97.834	129.791

³ (NB Op basis van landelijke inzichten is de wijze van rubriceren vanaf 2019 enigszins aangepast.)

Het resultaat in 2022 was een betrokkenheid van 6.769 vrijwilligers met 135.939 gewerkte uren, waarvan 129.791 door mensen ouder dan 12 jaar. Op basis van algemene Europese normen⁴ vertegenwoordigt dit een maatschappelijke waarde van € 2.855.402,-. Gezien de investering in het totaal van de basistaken van € 1,5 miljoen is alleen met dit onderdeel al sprake van een uitstekend rendement.

Onderstaand is het verloop van het aantal vrijwilligers en groepen vanaf 2013 grafisch weergegeven.

In 2022 is volgens opgaven het aantal actieve vrijwilligers en het aantal groepen ten opzichte van 2021 significant toegenomen en heeft de dip die in de coronajaren was ontstaan zich weer hersteld.

⁴ Volgens Europese norm is de maatschappelijke waarde van vrijwilligerswerk € 22,- per gewerkt uur voor een vrijwilliger ouder dan 12 jaar. Kinderen jonger dan 12 jaar worden niet op geldelijke waarde gesteld.

PROFESSIONALS uitvoering		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2.022
Wandel en fietspaden/elementen tbv recreatie (lijn)	meter		51.120	25.005	18.797	29.450	28.836	35.746	54.848	31.640	32.887	38.441	17.433
Boselementen (vlak)	hectare		183	37	17	22	15	18	28	20	28	62	184
Houtige elementen (lijn), zoals houtwallen, singels, lanen en hagen	meter	200.000	198.000	29.522	47.467	56.347	41.148	28.316	40.383	41.983	57.384	72.360	43.749
Houtige elementen (punt) solitaire boom, solitaire struik	aantal		1.600	2.146	1.227	1.606	836	760	115	1017	183	1.844	204
Natuurterreinen algemeen (vlak)	hectare		20	8	44	44	30	25	339	209	116	252	266
(Agrarisch) weidevogelgrasland- en bouwland (vlak)	hectare		0	0	0	0	0	0	0		1	0	0
Natuur-randen (lijn) zoals bermen en oevers	meter		0	1.450	25	900	0	180	7.968	1485	10.512	11.170	24.068
Knotbomen (punt)	aantal		0	32	35	2	45	105	3	12	47	48	71
Fruitbomen (punt)	aantal		1.084	520	166	208	42	96	91	227	589	951	1.313
Natte elementen (punt)	aantal		145	50	73	48	24	47	30	19	37	56	80
Natte elementen (lijn)	meter		500	0	0	0	824	464	1.878	1300	3	754	753
Overige cultuurhistorische elementen en aardkunde	aantal		219	247	258	247	241	211	171	187	152	170	120
Overige cultuurhistorische elementen en aardkunde (vlak)	hectare										0	0	0
Kleine maatregelen ter bevordering biodiversiteit (nestkasten, broeihopen, insectenhôtels etc.)	aantal										193	174	160
Schoolterreinen	aantal										0	0	0
Overige terreinen (vlak)	hectare										2	2	13
VRIJWILLIGERS uitvoering													
Wandel en fietspaden/elementen tbv recreatie (lijn)	meter		0	10.720	26.196	84.537	91.231	125.879	159.036	127.368	85.510	189.931	282.565
Boselementen (vlak)	hectare		10	11	33	76	155	145	221	320	348	414	667
Houtige elementen (lijn), zoals houtwallen, singels, lanen en hagen	meter	800	900	6.235	4.975	9.421	16.705	13.135	12.092	28.442	26.460	52.067	126.637
Houtige elementen (punt) solitaire boom, solitaire struik	aantal		0	43	5.120	2.719	13.411	17.341	2.381	32	27	69	505
Natuurterreinen algemeen (vlak)	hectare	25	25	54	69	126	222	237	206	162,71	318	377	481
(Agrarisch) weidevogelgrasland- en bouwland (vlak)	hectare		20.000	20.000	20.000	25.000	24.800	24.900	24.900	24.900	24.911	61.474	61.474
Natuur-randen (lijn) zoals bermen en oevers	meter	100	0	0	3.150	5.933	11.291	28.820	55.711	40.505	31.836	32.605	44.506
Knotbomen (punt)	aantal	0	60	114	171	180	258	83	384	133	50	162	52
Fruitbomen (punt)	aantal	1.436	1.400	520	1.259	1.113	1.134	1.087	1.684	1.531	1.600	1.795	3.625
Natte elementen (punt)	aantal	8	2	14	21	36	34	34	86	20	28	60	128
Natte elementen (lijn)	meter		0	0	11	503	3.628	3.156	1.502	107	107	730	661
Overige cultuurhistorische elementen en aardkunde	aantal		2	4	11	5	12	14	14	16	4	8	63
Overige cultuurhistorische elementen en aardkunde (vlak)	hectare										5	0	0
Kleine maatregelen ter bevordering biodiversiteit (nestkasten, broeihopen, insectenhôtels etc.)	aantal										3.239	3.450	3.389
Schoolterreinen	aantal										18	13	12
Overige terreinen (vlak)	hectare										13	6	60

Ook in de uitgevoerde werkzaamheden door vrijwilligers én door professionals is de stijgende trend goed waarneembaar.

d. Communicatie

Gezien het belang van het brede netwerk van Landschapsbeheer Drenthe, draagvlak voor en betrokkenheid bij het overheidsbeleid door particulieren is communicatie met de verschillende doelgroepen een belangrijk onderdeel van het werkpakket. Landschapsbeheer wil door middel van verschillende communicatievormen de diverse doelgroepen bereiken.

- In 2022 werden 16 digitale nieuwsbrieven verzonden en 51 nieuws- en persberichten opgesteld. Vrijwilligers en deelnemers aan projecten zijn onder andere op de hoogte gehouden door middel van (projectgebonden) nieuwsbrieven. De pers werd door middel van persberichten gericht benaderd.
- Landschapsbeheer Drenthe heeft 8 bijdragen geleverd in het kwartaalblad van Het Drentse Landschap.
- De website werd actueel bijgehouden.
- Op social media (Facebook, LinkedIn en Twitter) werden meerdere keren per week een bericht geplaatst. Op Facebook werden 168 post gepubliceerd. Het bericht met het grootste bereik (3.560 accounts) was het bericht over de informatiefolder

‘voedselbossen in Drenthe’. Het bericht met de meeste betrokkenheidsacties (reacties, opmerkingen, deelacties of klikken) was de post over de Natuurwerkdag.

- Voor het eerst sinds de coronapandemie waren er geen beperkingen wat betreft het organiseren van cursussen en evenementen. Activiteiten zoals de Boomfeestdag, vrijwilligersdag, ladderkeuring, Natuurwerkdag en cursussen konden op een ‘normale’ manier doorgaan.
- ROEG! maakte verschillende reportages over projecten en streekbeheernetwerk. Diverse vrijwilligersgroepen (die LBD ondersteunt) zijn in beeld gebracht.
- De communicatieafdeling neemt zitting in het redactieoverleg van ROEG!
- Door het groeiende netwerk van vrijwilligers (streekbeheer), de projecten die vaak in het verlengde daarvan worden (mee)ontwikkeld en de groei van de organisatie (meer personeel in dienst die een beroep doen op communicatie) werd er structureel gebruik gemaakt van ZZP’ers.
- De communicatie met de Nationale Postcode Loterij is onderhouden.
- Bij diverse projecten zijn informatiepanelen ontwikkeld. Om onder andere omwonenden te informeren over het natuurherstel en -beheer in de omgeving.
- Communicatie neemt deel aan streekbeheer- en projectoverleggen.
- Landschapsbeheer Drenthe heeft bij informatiemarkten een stand geplaatst en bemenst.
- Publieksactiviteiten:
 - Er zijn 119 activiteiten georganiseerd ter bevordering van de deskundigheid met 2.715 deelnemers. Denk hierbij aan cursussen, workshops, lezingen en excursies.
 - Er zijn 11 evenementen georganiseerd met 2.342 deelnemers.
 - Natuurwerkdag in cijfers: 1.537 vrijwilligers (522 kinderen en 1015 volwassenen), 63 locaties en 6.148 gewerkte uren.
- Bereik op social media:
 - Facebook: 1.345 volgers.
 - Twitter: 1.171 volgers
 - LinkedIn: 1.243 volgers
 - Nieuwsbrief: 2.415 abonnees
- Jaarlijks vindt minimaal 2 x overleg plaats met de gemeentes .
- Structureel overleg heeft (ca) maandelijks plaatsgevonden met de beleidsadviseur en de accounthouder van de provincie.
- Bij alle projecten van enige omvang is een communicatieparagraaf opgenomen.

4. Financiën

a. Realisatie ten opzichte van de begroting

Basistaken

De begrotingen in de jaarrekening wijken enigszins af van de offerte aan de provincie. Dit is omdat de offerte in de zomer van het voorafgaand jaar wordt opgesteld en de (deel)begrotingen op basis van de inzichten aan het begin van het lopende kalenderjaar.

Onderstaand overzicht maakt inzichtelijk hoe in de jaarrekening over het totaal van de basistaken realisatie ten opzichte van begroting is geweest.

Basistaken 2022 realisatie	KOSTEN			FINANCIERING					Totaal baten	Saldo
	Personele inzet	Directe projectkosten	Totaal kosten	Provincie	Gemeenten	Derden	NPL			
realisatie	€ 1.018.179	€ 563.223	€ 1.581.403	€ 879.325	€ 528.738	€ 75.576	€ 97.763	€ 1.581.403	€ -0	
begroting	€ 1.092.404	€ 420.681	€ 1.513.085	€ 876.659	€ 507.297	€ 24.601	€ 97.443	€ 1.506.000	€ -7.085	
realisatie versus begroting	€ -74.225	€ 142.542	€ 68.318	€ 2.666	€ 21.441	€ 50.975	€ 320	€ 75.403	€ 7.085	

In het totaal van de basistaken is meer gerealiseerd dan begroot. De totale provinciale bijdrage komt in de jaarrekening op 879.325,-. Dit is mogelijk middels het aan het boekjaar 2022 toedelen van het budget uit de provinciale investeringsagenda. Daarmee sluiten de basistaken 2022 op € 0,-.

De bestedingen vanuit de investeringsagenda zijn daarmee als volgt gerealiseerd:

jaar	Bijdrage uit investeringsagenda	toedeling boekjaar
2020		€ 69.508
2021	€ 266.668	€ 94.353
2022	€ 116.666	€ 143.918
2023	€ 116.666	€ 192.221
	€ 500.000	€ 500.000

Overige projecten

Overige projecten zijn de projecten die niet onder de basistaken vallen. Onderstaand overzicht geeft inzicht in de realisatie van deze overige projecten ten opzichte van de begroting.

Overige projecten 2022 realisatie	KOSTEN			FINANCIERING				Nog niet besteed budget	Totaal baten	Saldo
	Personele inzet	Directe projectkosten	Totaal kosten	Provincie	Gemeenten	Derden	NPL			
realisatie	€ 597.079	€ 781.180	€ 1.378.259	€ 1.635.921	€ 345.210	€ 562.331	€ 63.287	€ -1.853.526	€ 1.447.449	€ 69.190
begroting	€ 805.667	€ 1.837.670	€ 2.643.337	€ 944.931	€ 241.450	€ 562.772	€ 62.496		€ 3.419.472	
realisatie versus begroting	€ -208.588	€ -1.056.490	€ -1.265.078	€ 690.990	€ 103.760	€ -441	€ 791	€ -1.853.526	€ -1.972.023	€ 69.190

De gerealiseerde omzet in 2022 is vergelijkbaar met de omzet in 2021, maar beduidend lager dan begroot. De reden hiervoor is voornamelijk omdat er op basis van potentiële beschikbaarheid van middelen meer voor het boekjaar 2022 begroot was dan er aan capaciteit in de organisatie aanwezig was. In de praktijk kwamen (provinciale) middelen later beschikbaar en zijn werkzaamheden ook over de jaarwisseling heen gepland.

Het in totaal positieve resultaat van € 69.190,- op de projecten is vooral gerealiseerd omdat nog geplande resultaten van meerjarige projecten in een aantal gevallen in minder uren of via de inzet van ZZP'ers tegen lagere kosten dan gepland konden worden uitgevoerd. In de jaarrekening is een volledig overzicht met kosten en dekking van de projecten 2022 opgenomen.

b. Financieel organisatieresultaat

Het boekjaar 2022 is afgesloten met een negatief resultaat van € -47.058,-.

STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2022			
OPGESTELD VOLGENS DE CATEGORIALE INDELING			
	Realisatie	Begroting	Realisatie
	1-1-2022	1-1-2022	1-1-2021
	t/m 31-12-2022	t/m 31-12-2022	t/m 31-12-2021
	€	€	€
BATEN			
Subsidies en bijdrages projecten	3.076.962	2.642.672	2.590.581
Af: directe projectlasten	1.370.853	957.802	1.058.841
Dekkingsbijdrage projecten	1.706.109	1.684.870	1.531.740
LASTEN			
Personeel	1.431.350	1.386.170	1.241.820
Organisatie	293.424	268.700	265.097
Kapitaallasten	28.421	30.000	25.302
	1.753.195	1.684.870	1.532.219
RESULTAAT	-47.085	0	-479

De staat van baten en lasten is ingedeeld volgens de categoriale indeling. Bij de categoriale indeling wordt het resultaat bepaald door de subsidies en bijdragen die aan 2022 zijn toegerekend te verminderen met directe projectkosten, personeelskosten, organisatiekosten en kapitaallasten.

Baten

- Subsidies en bijdrages projecten
De toerekening van de subsidies en bijdrages aan de exploitatie is gebaseerd op tijdsevenredigheid en/of gemaakte kosten, afhankelijk van de gestelde voorwaarden in de onderliggende subsidietoekenningen en toegezegde bijdrages.
- Directe projectlasten
Dit betreffen de door derden in rekening gebrachte kosten voor werkzaamheden, diensten en producten die specifiek betrekking hebben op de projecten.

Lasten

- Personeelskosten
De personeelskosten bestaan uit de bruto salarislasten, de werkgeverslasten, de mutatie vakantiegeldreservering en ADV- en vakantierechten, de kostenvergoedingen personeel, het via de verzekering ontvangen ziektegeld en de overige personeelskosten.
- Organisatie
De organisatiekosten bestaan uit huisvestingslasten (huur kantoor met energie en water en overige lasten), Bureaulasten (telefoon, kantoorartikelen, kopieerkosten en drukwerk, dienstreizen personeel en automatisering), algemene lasten

(verzekeringen en belastingen, accountantskosten, bijdrage LandschappenNL en overige lasten).

- Kapitaallasten
De kapitaallasten betreffen de afschrijving meubilair en inventaris en de (negatieve) rente.

In de jaarrekening zijn de posten nader gekwantificeerd.

Toelichting op het financieel resultaat

Zoals in de inleiding en al benoemd is in 2022 een forse uitbreiding van de formatie geweest. Deze uitbreiding was in het voorgaande jaar wel voorzien maar niet financieel doorgerekend. Er is tijd besteed aan het inwerken van de nieuwe mensen. Deze inwerktijd kon (uiteraard) niet worden besteed aan declarabele projecturen, waardoor, in combinatie met een hoog (niet werk gerelateerd) ziekteverzuim in de halfjaarprognose een tekort werd voorzien van ca €120.000,-.

Het uiteindelijke resultaat is vastgesteld op een tekort van € 47.080,-.

Het verschil met de prognose wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat er meerdere projecten met in totaal een positief resultaat van in totaal ca € 70.000,- werden afgesloten. Dit betrof veelal meerjarige projecten waarbij voor het behalen van de resultaten minder uren en minder kosten derden werden besteed dan geraamd.

5. Financieel beleid

a. Methoden fondsenwerving en besteding

Landschapsbeheer Drenthe is, via het samenwerkingsverband LandschappenNL, begunstigde van de Nationale Postcode Loterij (NPL). Activiteiten (regulier en projectmatig) worden in veel gevallen mede gefinancierd met NPL middelen. Jaarlijks rapporteert de Stichting via het samenwerkingsverband LandschappenNL aan de NPL welke besteding van het NPL geld is uitgevoerd.

In 2022 zijn de NPL middelen als volgt besteed:

Omschrijving Project	Financiering
	NPL
	€
Landschapsbeheer Nederland	26.452
BT-A-001-Bomenwacht	10.000
BT-COMM-Communicatie	5.000
BT-G-AA-Jaarplan AaenHunze	2.538
BT-G-AS-Jaarplan VO Assen	3.368
BT-G-BO-Jaarplan VO BorgerOdoorn	3.117
BT-G-CO-Jaarplan VO Coevorden	1.743
BT-G-EM-Jaarplan VO Emmen	3.714
BT-G-HO-Jaarplan VO Hoogeveen	3.022
BT-GIS-GIS Systeem	3.000
BT-G-ME-Jaarplan Meppel	5.061
BT-G-MI-Jaarplan VO MiddenDrenthe	3.780
BT-G-NO-Jaarplan VO Noordenveld	3.024
BT-G-TY-Jaarplan VO Tynaarlo	2.156
BT-G-WE-Jaarplan VO Westerveld	5.730
BT-G-WO-Jaarplan VO DeWolden	6.010
BT-ONTW-Project en methodiek ontwikkeling	5.500
BT-VW-ALG.002-Arbo vrijwilligerswerk	2.000
BT-VW-ALG.003-Kerndata	3.000
BT-VW-CURS-Cursussen voor vrijwilligers	5.000
BT-VW-EVEN-Evenementen	5.000
BT-VW-GERS-Gereedschapsbeheer	7.000
BT-VW-NWD-VW AlgemeenNatuurwerkdag	9.000
OP-A-008-Poelenwacht	4.095
OP-A-149-Inboet	4.876
OP-A-181-MAC	10.285
OP-A-223-Brinken Bokashi	5.000
OP-A-227-Aardkundige waarden cursus	2.806
OP-A-233-Joodse begraafplaatsen 2020	2.765
OP-A-245-Tegengaan verdroging Cultuurfonds	1.750
OP-A-253-Landschapsherstelproject Eelde-Paterswolde	7.000
OP-B-065-Waterberging Broeklanden	794
OP-B-092-Berm Scouts	2.388
OP-B-099-Kwaliteitsimpuls kleine natuurterreinen	3.236
OP-B-105-Drentse Paosbloem 2022	2.200
OP-B-106-Heide-en Veenvlinders 2022	3.792
OP-B-110-Natuuref 2022-2023	10.500
OP-B-111-Knollathyrus 2022	1.800
	187.502

Deze bestedingen zijn conform de planning en zijn in de jaarrekening nader aangegeven. Op projectbasis worden ook andere fondsen en subsidiemogelijkheden als cofinanciering ingezet. In toenemende mate draagt het Prins Bernard Cultuurfonds bij aan de financiering van (uitvoerings)projecten.

LBD maakt geen kosten specifiek ten behoeve van de fondsenwerving.

Via de website en nieuwsbrieven communiceert Landschapsbeheer Drenthe dat het mogelijk is geld te doneren. In 2022 is via donaties € 0,- binnengekomen. Eventuele donaties worden niet voor een specifiek doel aangewend. De belangrijkste reden dat donaties niet (of nauwelijks) worden gedaan is dat LBD zich richt op het door burgers leveren van bijdragen aan de groene leefomgeving middels het verrichten van werkzaamheden (conform

doelstelling) en niet op het geven van geld. Daar komt bij dat LBD geen eigendommen heeft in het maatschappelijk belang waaraan donaties besteed zouden kunnen worden.

b. Beleid m.b.t. omvang en functies van reserves en fondsen

Met het oog op de maatschappelijke en politieke discussies rondom het thema landschap en de financiering daarvan heeft het bestuur besloten dat een continuïteitsreserve van ca 1 jaar organisatiekosten bedrijfseconomisch verstandig is. Dit bedrag is globaal gekwantificeerd op ca. 1 miljoen euro.

In de vergadering van 19 november 2021 is dit bedrag als streefbedrag nogmaals bevestigd. Het eigen vermogen bedraagt momenteel ca 1,2 miljoen.

De reserve wordt enkel ingezet als aan een van de volgende voorwaarden wordt voldaan:

- Er is sprake van overbrugging van een afzienbare periode waarna er weer dekking is voor de activiteiten waarvoor de reserves worden ingezet.
- Middelen worden ingezet om te investeren in een nieuwe ontwikkeling (passend binnen de doelstelling) waarvoor reële mogelijkheden zijn financiële dekking te vinden of die een besparing opleveren voor bestaande werkzaamheden.
- Middelen worden ingezet voor een sociaal plan als een krimpscenario aan de orde is.

De investering in de uitbreiding van de formatie in 2022 betrof een investering uit het bedrag bóven het vastgestelde streefbedrag maar voldoet tevens aan de eerste bullet omdat de investering juist tot doel had de bemensing op orde te brengen voor de actuele en voorziene werkvoorraad met dekking.

In het Programma van Eisen 2022 stelt de Provincie Drenthe: “Een subsidieontvanger kan reserves vormen. Voorzover gevormd met provinciale middelen bedraagt de totale omvang van de reserves nooit meer dan 10% van de laatst verstrekte boekjaarsubsidie”.

Het vermogen is in de voorgaande jaren niet opgebouwd met provinciale middelen vanuit de boekjaarsubsidie maar met de resultaten uit de projecten uit diverse financieringsbronnen.

c. Beleggingsbeleid

Landschapsbeheer Drenthe belegt niet.

d. Vergoedingen voor vrijwilligers

Het betrekken van burgers bij de uitvoering van de activiteiten van de Stichting is één van de hoofddoelstellingen zelf.

LBD is voor de zelfstandige vrijwilligersgroepen geen opdrachtgever, maar faciliteert deze vrijwilligers bij hun activiteiten die bijdragen aan de doelstellingen van de Stichting LBD. LBD adviseert inhoudelijk en maakt afspraken met de vrijwilligers en de eigenaren hoe veilig conform ARBO wet- en regelgeving gewerkt kan worden.

Zelfstandige vrijwilligers (groepen) ontvangen voor hun werkzaamheden (bestede uren) daarom ook geen vergoedingen. Bepaalde onkosten zoals bijvoorbeeld brandstof voor gemotoriseerd gereedschap, kunnen tot een maximum worden vergoed.

Voor z.g. interne vrijwilligers, zoals vrijwilligers in de werkschuur, of andere vrijwilligers die in opdracht en onder “gezagsverhouding” van landschapsbeheer Drenthe werkzaamheden verrichten, is een beperkte dagvergoeding binnen de fiscale regelingen daaromtrent mogelijk. De afspraken hierover worden in een jaarlijks te actualiseren vrijwilligersovereenkomst vastgelegd.

6. Personeel

a. formatieomvang

Begin 2022 bestond de personele bezetting uit 19 mensen (16,85 FTE) en per 31/12/2022 uit 27 mensen (21,3) FTE. De gemiddelde jaarbezetting was 20,83 FTE.

	01-01-2022	31-12-2022
Aantal FTE	16,85	21,3
Aantal mensen	19	27

Het ziekteverzuim lag op 9,64% inclusief zwangerschap, zonder zwangerschap op 9,13%. Dat is iets lager dan vorig jaar (10,91%). Het betreft voornamelijk langdurig (niet-werkgerelateerd) ziekteverzuim.

Het ziekteverzuim is waar mogelijk opgevangen met de nieuwe medewerkers en een deel met de inzet van ZZP'ers.

b. functiehuis

Landschapsbeheer Drenthe is aangesloten bij de CAO Bos en natuur, onderdeel de Landschappen. Alle medewerkers in de organisatie ontvangen een bezoldiging conform deze CAO.

In voorgaande jaren is de CAO herzien, waarbij een geheel nieuw functiehuis is ontstaan met generieke functies die beter aansluiten bij de feitelijke situaties en het projectmatig werken bij de landschapsbeheerinstellingen. Dit functiehuis is in 2020 doorgevoerd bij Landschapsbeheer Drenthe. De generieke functies zijn eveneens in 2020 gewaardeerd volgens een erkende FUWA methode.

c. organisatiestructuur

Per 01-01-2021 is de nieuwe structuur met drie teams in werking getreden en is hier ervaring mee opgedaan.

Deze teams betroffen:

- Team Streekbeheer
- Team Projecten
- Team Organisatie en ondersteuning

Halverwege 2021 is een tussentijds evaluatie geweest in samenwerking met de directie, het ST en de Personeelsvertegenwoordiging (PVT). Het ST evalueerde de structuur en gevolgen daarvan op de methodiek plannings, de PVT onderzocht de werknemerstevredenheid. Op basis hiervan was de voorlopige conclusie dat de structuur een verbetering was, maar dat de planningsmethodiek nog wel voor verbetering vatbaar was.

In oktober 2022 is opnieuw in samenspraak met PVT en ST de werkwijze beoordeeld en opnieuw bevestigd dat de ingezette koers met de drie teams de juiste is.

Op basis van de deelevaluaties van de teams is de conclusie dat de structuraanpassing met drie teams ook na 2 jaar de juiste keuze is en zal dan ook worden voortgezet.

Echter ook na twee jaar blijkt de structuuraanpassing alleen nog onvoldoende handvatten te bieden voor de zelf- en aansturing om de overplanning van mensen aan te kunnen pakken. Dit was wel een van de belangrijke doelen.

Medio 2022 is daarom gestart met het nadenken over een aanpassing aan het “stuursysteem”. Streven is begin 2023 een beter systeem te hebben wat meer inzicht geeft in de persoonlijke plannings van de mensen en daarbij zowel de werknemers zelf als het ST een correct, volledig en actueel “dashboard” te geven waarmee zowel aan- als zelfsturing beter wordt gefaciliteerd.

In december is op basis van een Programma van Eisen een opdracht gegeven aan het externe bureau dat de ICT voor LBD beheert om het nieuwe systeem in de bestaande ICT structuur in te richten.

Strategisch team, zelfsturing versus aansturing

Naast het inrichten van een nieuw stuursysteem is ook de vraag of de organisatie vooral zelfsturend of vooral aangestuurd moet zijn.

De teamcoördinatoren hebben momenteel geen hiërarchisch leidinggevende rol en daar ook geen uren voor. Met de huidige structuur en omvang van de teams is dit wel een serieuze overweging waar LBD in 2023 een uitsluitsel over wil geven. Ten opzichte van 2022 zijn de uren voor de coördinerende taken al wel uitgebreid.

Teamplannen

De teamplannen waren als onderdeel van de nieuwe structuur beoogd om per team voor het komende jaar doelen te stellen en de voortgang daarop te bewaken. Enkel door het team O&O is hier invulling aan gegeven, maar ook in dit team wordt het gezamenlijke eigenaarschap van het teamplan en de daarin opgenomen doelen nog niet “breed” gedragen.

Voor 2023 is de uitdaging de teamplannen meer podium te geven en niet vrijblijvend te laten zijn.

Team streekbeheer

Met de aanpassing op de structuur met één team streekbeheer en aanpassen van de bemensing in de NoordOost gemeentes is ook in deze gemeentes succesvol de basis gelegd en een begin gemaakt met het ontwikkelen van de werkwijze streekbeheer ook in deze gemeentes.

Inmiddels (eind 2022) is de ook formatieomvang van het team streekbeheer op orde gebracht, passend bij de beschikbare middelen, en zijn de achterstanden in de administratie van de vrijwilligersgroepen ingelopen. In dit team is ook ruimte vrijgekomen door taken onder te brengen bij de nieuwe functie coördinator vrijwilligerswerk algemeen.

Uitdaging

Voor alle twaalf de gemeentes is voor de komende jaren de uitdaging het al dan niet autonoom groeiende netwerk van actieve bewonersgroepen te kunnen blijven faciliteren binnen de beschikbare menskracht en middelen. Dit vereist het doorontwikkelen van de werkwijze met zelfstandige bewonersgroepen.

Team projecten

Waar in de oude structuur projecten door de hele organisatie heen liepen en hierop geen samenhangende aansturing of overzicht was is vanaf 01-01-2021 de basis gelegd.

In zijn nieuwe rol heeft de voormalige regiocoördinator Noordoost als teamcoördinator ingezet op het voorbereiden en ontwikkelen van een aantal grotere projecten, maar minder op het functioneren van het team als geheel.

Met name op het gebied van de agenda BBND (landbouwtransitie) was er als gevolg van de succesvolle ontwikkeling van projecten een capaciteitstekort.

Na zijn vertrek is de functie eind 2021 intern ingevuld en is ingezet op het bemensen van het projectenteam en het inrichten van (vaste) themateams binnen het team projecten.

De nieuwe structuur is de juiste en enige basis geweest om tot deze invulling te kunnen komen.

Uitdaging

Voor het team projecten ligt een grote uitdaging om de per begin 2022 opgezette thematische structuur in het team verder uit te werken (per thema/subteam visies, ambities, kennis en kansen) en daarmee projecten te ontwikkelen passend binnen de beschikbare tijd en middelen. In 2022 is hiermee een goede aanzet gemaakt. In het teamplan voor 2023 wordt dit verder uitgewerkt.

Team Organisatie en Ondersteuning (O&O).

Dit team bestaat uit een aantal (staf)functies en deelteams.

In het eerste jaar bleek de bemensing op het onderdeel vrijwilligerswerk algemeen onvoldoende. Taken bleken nog te veel versnipperd over collega's in met name het team Streekbeheer en ontwikkelcapaciteit om het vrijwilligersbeleid uit te werken en de uitvoering ervan op orde te brengen ontbrak. Per 01-01-2022 is daarom het bij de structuuraanpassing vastgestelde functiehuis hierop verder aangepast en aangevuld met een algemeen coördinator vrijwilligerswerk.

Het team O&O heeft eind 2021 een Teamplan O&O gemaakt waarin op de onderdelen ambities en aandachtspunten voor 2022 zijn opgenomen. Een aantal ervan zijn succesvol uitgevoerd, een aantal staat nog open.

De structuur met een team O&O draagt bij aan het "eigenaarschap" van de uitdagingen is daarmee een goed keuze gebleken.

Uitdaging

Het team O&O staat voor meerdere uitdagingen.

In het werknemerstevredenheidsonderzoek zijn een aantal verbeterpunten benoemd m.b.t. ondersteunende werkprocessen. Vanwege de grote overplanning en andere oorzaken (waaronder uitval) is hier nog een belangrijk deel van blijven liggen.

In het teamplan O&O 2023 zal dit verder geconcretiseerd worden.

ARBO

In 2022 waren er meer mensen in dienst dan werkplekken op kantoor beschikbaar zijn. Op drukke dagen leidt dit tot overbezetting, maar gemiddeld genomen is er met de combinatie thuiswerken nog een acceptabele situatie. De nieuwe collega's weten niet anders dan dat

alle werkplekken flexplekken zijn, de andere collega's zijn er inmiddels aan gewend. In samenspraak met de PVT is nog niet gekozen voor het implementeren van een werkplekreserveringssysteem.

7. Informatie mbt directie/bestuur en Raad van Toezicht

a. Taak en werkwijze van de directie/bestuur en Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht (RvT) bestaat conform de Statuten uit tenminste 3 personen. In januari 2022 bestond de raad uit 6 personen, waarmee wordt voorzien in een vertegenwoordiging van brede maatschappelijk relevante thema's.

De Raad van Toezicht houdt toezicht op de algemene gang van zaken binnen de stichting en de daarmee verbonden organisatie.

In de statuten is vastgelegd welke taken de Raad heeft, de werkwijze en welke besluiten van het bestuur de goedkeuring van de raad van toezicht behoeven.

In de vergaderingen van de RvT stelt de raad relevante (beleids)zaken vast en legt de directeur/bestuurder verantwoording af.

De financiële stukken worden voorbereid in de Financiële Auditcommissie waarin, naast 2 leden van de RvT en de directeur ook de Administrateur deelneemt. De Auditcommissie is niet besluitvormend, de RvT is als geheel verantwoordelijk voor het toezicht op de financiën van de Stichting.

Tevens is (in 2018) een Renumeratiecommissie ingesteld, op 21 november 2022 heeft de remuneratiecommissie een gesprek met de directeur-bestuurder gevoerd waarbij onder meer risico's op belangenverstremgeling is besproken. Dit was niet aan de orde. Bij bestuurlijk overleg met de Provincie is de voorzitter en/of een ander lid van de Raad van Toezicht naast de directeur/bestuurder vertegenwoordigd. Op 20-04-2022 heeft dit bestuurlijk overleg plaatsgevonden. Bij dat overleg waren vanuit de RVT Klaas Smid en Erik Meijles aanwezig.

Voor 21 september stond op verzoek van de gedeputeerde een statenexcursie gepland. Vanwege drukke agenda's van de statenleden en bij de provincie onduidelijke interne afspraken waren er te weinig aanmeldingen en is de statenexcursie komen te vervallen.

b. Bezoldigings- en vergoedingenbeleid

Leden van de Raad van Toezicht ontvangen voor hun werkzaamheden geen vergoedingen. Wel worden gemaakte directe onkosten (zoals reiskosten) conform wettelijke bepalingen vergoed.

De bezoldiging van de directeur/bestuurder is conform de CAO en binnen het voor LBD van toepassing zijnde bezoldigingsmaximum conform de WNT.

c. Wijze van benoeming raad van toezicht en zittingsduur leden

Leden worden conform de Statuten in de vergadering door de Raad van Toezicht als geheel benoemd.

De zittingsduur van de leden van de Raad van Toezicht is 5 jaar, vastgelegd in een rooster van aftreden.

Rooster van aftreden RVT Stichting Landschapsbeheer Drenthe

Naam	Functie	start	1e periode eind	2e periode eind	Aftredend
K. Smid	Voorzitter en renumeratieCie	23-11-2016	1-11-2021	01-nov 2026	1-11-2026 (of eerder)
P. Broekema e/v Meister	Lid RVT en AuditCie	31-5-2018	31-5-2023		
A.L. Lukkes	Lid RVT en AuditCie	31-5-2018	31-5-2023	n.v.t.	31-5-2023
M. van der Paauw	Lid RVT	17-9-2020	17-9-2025		
E.W. Meijles	Lid RVT	19-11-2020	19-11-2025		
J. Mulder	Lid RVT	5-3-2014	1-4-2019		20-9-2022

Na aftreden zijn leden volgens de statuten terstond herkiesbaar. In principe (de praktijk) worden maximaal twee termijnen vervuld. Tussentijds beëindigen is in goed overleg mogelijk. Jacob Mulder is per 20-09-2022 afgetreden.

d. Hoofd- en nevenfuncties leden van Raad van toezicht

De hoofdfunctie en relevante (neven)functies van de leden van de raad van toezicht zijn als volgt:

K. Smid (voorzitter)

Hoofdfunctie:

- Burgemeester gemeente Noordenveld (hoofdfunctie)

Nevenfuncties

- Lid ALV, Noord Nederlandse Coöperatie van Zorginstellingen
- Voorzitter Stichting Vrienden voor Promens Care, Promens Care

A.L. Lukkes (lid en voorzitter financiële auditcommissie)

Hoofdfunctie

- Lid en vanaf augustus 2020 voorzitter College van bestuur Openbaar Onderwijs Groningen

nevenfuncties

- Lid Raad van Toezicht Zorggroep Groningen

P. Broekema e/v Meister

Hoofdfunctie:

- Senior onderzoeker bij de Hanzehogeschool

nevenfuncties

- N.v.t.

J. Mulder (lid tot 20-09-2022)

Hoofdfunctie:

- zelfstandig melkveehouder

nevenfuncties:

- Lid van het Algemeen bestuur AND
- Lid van de ledenraad Friesland Campina

M. van der Paauw (lid)

Hoofdfunctie:

- Coördinator natuurbeheer Zuid-Drenthe, Vereniging Natuurmonumenten
- nevenfuncties
- N.v.t.

E.W. Meijles (lid)

Hoofdfunctie:

- Directeur Onderwijs en Universitair Hoofddocent Landschapsgeografie aan de Rijksuniversiteit Groningen, Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen

Nevenfuncties:

- Voorzitter wetenschappelijke commissie UNESCO Geopark De Hondsrug
- Lid Raad van Advies Stichting Nationaal Park Middag Humsterland

e. Relevante nevenfuncties directeur/bestuurder

De directeur/bestuurder heeft geen relevante of conflicterende nevenfuncties.

8. Verslag toezichhoudend orgaan

a. Wijze waarop toezicht is gehouden op de strategie en prestaties

Profielschets Raad van Toezicht

Bij benoeming van leden van de raad van toezicht wordt het profiel gehanteerd zoals gepubliceerd op de website: [Werkprofiel-RVT-Landschapsbeheer-Drenthe.pdf \(Ibdrenthe.nl\)](#)

RVT vergaderingen

De prestaties van de Stichting worden met de opdrachtgevers vastgesteld en gerapporteerd. De RVT neemt kennis van de jaarlijkse prestatieafspraken met de Provincie.

De vergaderingen van de RVT zijn afgestemd op de kwartalen. In de raadsvergadering wordt een (financiële) kwartaalrapportage, alsmede een prognoseresultaat behandeld.

De auditcommissie is tevens betrokken bij de financiële rapportages en accountantscontroles op jaarrekening en projecten en de managementletter.

In 2022 heeft de Raad van Toezicht 4 keer fysiek vergaderd en is de vaststelling van de jaarstukken per mailwisselingen behandeld.

De vergaderingen hebben plaatsgevonden op 29 maart, 17 mei, 20 september en 6 december. De jaarstukken zijn in juni per mailronde behandeld.

De financiële auditcommissie heeft op 14 maart, 10 mei, (samen met de accountant) op 23 augustus (thema bankieren en beleggen), op 5 september en op 21 november vergaderd. Buiten de vergaderingen om heeft mail- en telefonische afstemming plaatsgevonden, met name m.b.t de begroting en uurtarief 2023.

Strategische dossiers

Het beleid ligt vast in het meerjarenbeleidsplan. De RvT stelt het meerjarenbeleidsplan vast. Mondeling worden, indien relevant, grotere projecten en de visie en strategie toegelicht en besproken.

Aan de hand van dossiers op de grotere onderwerpen is de strategie besproken in de RVT vergaderingen.

In 2022 liepen de volgende strategische dossiers:

- Toekomstvisie en meerjarenbeleid.
In de vergadering van 19 november 2020 heeft de RvT het beleidsplan 2021-2023 vastgesteld met de opdracht om in 2021 de toekomstparagraaf alsnog interactief met RVT nader uit te werken en dan opnieuw vast te stellen. Dit is in 2021 gebeurd, waarbij het definitieve plan in de maartvergadering 2022 van de RVT is vastgesteld. In diezelfde vergadering is met een risico-analyse besloten tot uitbreiding van de formatie om invulling te kunnen geven aan het beleid.

In het bestuurlijk overleg van 20 april 2022 zijn besproken:

- de hoofdlijnen van het meerjarenbeleidsplan;
- de voortzetting van het streekbeheer ná 2023 (i.v.m. de tijdelijke aanvulling uit het provinciaal investeringsbudget 2020-2023);

- de aard van de relatie Provincie-LBD i.v.m. programma- en projectontwikkeling voor de komende jaren;
 - Projectontwikkeling en subsidieregeling op het gebied van soortenbeheer en biodiversiteit.
- Agenda Boer Burger Biodiversiteit.
Dit betrof de transitie die noodzakelijk is in de wijze waarop in Nederland voedsel wordt geproduceerd en de impact die dat heeft op het Nederlandse landschap en de biodiversiteit. LBD is partner in de agenda.
 - Projecten
De voorbereiding/ontwikkeling/bijdrage aan diverse programma's en projecten zijn nader toegelicht.
 - Visie op samenwerking met het Drentse Landschap.
Vanwege samenhang met het voorgenomen pre-pensioen van de directeur-bestuurder voorjaar 2024 is dit onderwerp opnieuw geagendeerd.

9. Toekomstparagraaf

a. Begroting komend boekjaar

Begroting 2023 definitief	
Baten	
Provincie Prestatieafspraken	€ 910.599
Gemeenten	€ 527.000
Overige opbrengsten	€ 76.000
Postcodeloterijgelden	€ 187.500
Totaal baten	€ 1.701.099
Kosten	
Directe projectkosten	€ 496.000
Personeel	€ 1.588.140
Organisatie	€ 382.000
Kapitaalslasten	€ 33.500
Totaal kosten	€ 2.499.640
Nog te acquireren uren	€ 728.541
Resultaat	€ -70.000

De begroting is opgezet zoals vorig jaar, met aan de batenkant de zekere inkomsten (basistaken) en bijbehorende zekere kosten.

De target is weergegeven als nog te acquireren uren. De target wordt ingevuld met overige projecten. Vanwege het hogere uurtarief sluit het resultaat negatief, omdat dit uurtarief nog niet werd voorzien ten tijde van het offreren van de basistaken voor 2023. Dat geldt eveneens voor meerdere reeds geacquireerde projecten.

De hogere formatieomvang maakt ook dat de target hoger ligt dan in 2022, omdat in 2023 meer omzet in projecten zal worden gehaald.

Eind 2022 is (evenals in voorgaande jaren) in het grootste deel van de target al voorzien met doorlopende meerjarige en nieuw ontwikkelde projecten.

b. Geplande besteding middelen (programma's en activiteiten)

Het Rijks- en provinciale beleid ten aanzien van het landschap in Drenthe zijn sterk in beweging. De beschikbare middelen zullen in de komende jaren vooral worden besteed aan het proces om burgers nog meer te betrekken en initiatieven te begeleiden bij het beheer en onderhoud aan hun eigen landschap en leefomgeving (streekbeheer).

Daarnaast zijn en worden in overleg met de provinciale beleidsambtenaren projecten langs programmalijnen ontwikkeld die aansluiten bij de behoefte en beschikbare middelen in de samenleving. De wijze waarop dat gedaan kan worden en keuzes die daarbij moeten worden gemaakt zijn uitgewerkt in de toekomstparagraaf van het meerjarenbeleidsplan.

c. Beoogde resultaten

Het beoogde resultaat van het werkproces van LBD is een gestage toename van de hoeveelheid door vrijwilligers aan het onderhoud van het landschap bestede tijd en de kwalitatieve bijdrage aan landschap en natuur. Hierbij wordt vooral ingezet op het organiseren van bewonersnetwerken, waarin zowel ingezet wordt op meer betrokken grondeigenaren en vrijwilligers als op bestede tijd door reeds bestaande vrijwilligers.

Het beoogde resultaat in het landschap zelf is dat daarmee jaarlijks ongeveer eenzelfde hoeveelheid, of liefst nog meer, landschapselementen wordt onderhouden. In de praktijk vraagt dit de komende jaren vooral blijven investeren in de kwaliteit van het vrijwilligersnetwerk.

Een tweede (gelijkwaardig) resultaat is dat er projecten in voorbereiding, ontwikkeling en uitvoering zijn waarmee bijdragen worden geleverd aan de kwaliteit van het landschap en de daarin aanwezige natuur en de betrokkenheid van mensen daarbij in Drenthe.

d. Speerpunten 2023

2023 is het laatste jaar waarin de aanvullende middelen vanuit de provinciale investeringsagenda beschikbaar zijn. Conform de in 2019 voorziene groei zijn de middelen eind 2023 besteed. Met de gedeputeerde zijn afspraken gemaakt over de voortzetting na 2023, maar deze afspraken zijn onder voorbehoud van de goedkeuring van de begroting door Provinciale Staten. Mochten de Provinciale Staten deze voortzetting niet goedkeuren dan zullen de ambities en mogelijkheden met de voortzetting streekbeheer en ontwikkeling van projecten opnieuw beoordeeld moeten worden.